'It astonishes me that we've fought two general election campaigns without trying seriously to discuss the economy. It's no good Tories going around giving coded messages whether they're in favour of tax cuts or not, or pulling rabbits out of the hat with ideas like flat taxes. . . (The Observer, October 2, 2005, Pg. 14).

Mr Howard also pledged «cleaner hospitals» in his early timetable for action. Yet the Conservatives are committed to setting hospitals «free» from government interference. So how can a government guarantee improvements in hospitals when ministers would no longer be pulling any of the strings? (The Independent, October 7, 2004, Pg. 39).

Asked whether the daily combat of being Premier ever makes him want to throw in the towel, Mr Blair repeatedly said no (The Daily Mirror, December 14, 2005, Pg. 10).

What keeps the British political system relatively uncorrupt is that the structure of British politics, whatever its faults, doesn't encourage corruption. A drawback, for instance, to the admirable French arrangements, which allow an easy interchange of senior people between business and politics, is that this very familiarity can lead to cosy deals. And the British system is also clean precisely because we become so heated over the slightest infractions of the rules. Here, led by a persecuting press, the Augean stables are swept out every day (The Independent, March 6, 2006, Pg. 31).

Прецедентные высказывания, никогда не имевшие породившего их текста, представлены пословицами (как в исходной форме, так и трансформированными):

Actions speak louder than words, and yesterday's lack of a public handshake between Charlie Kennedy and Ming Campbell said it all. The ousted chief and the leader who snatched his Liberal Democrat crown evidently still prefer to grab each other by the throat (The Daily Mirror, September 20, 2006, Pg. 6).

«Dead as a Dd; David Davis Will Soon Be History Warn Tory MPs»(The Daily Mirror, October 19, 2005, Pg. 11).

«Lib and Let Lib, Labour»(The Daily Mirror, September 9, 2005, Pg. 29).

В британском политическом дискурсе отмечается бóльшая по сравнению с казахстанским политическим дискурсом распространенность прецедентных имен. Основу же когнитивных структур в обоих дискурсах составляют прецедентные высказывания. В современном политическом дискурсе как Казахстана, так и Великобритании, в основном функционируют «бессмертные» прецедентные высказывания, восходящие к классическим произведениям (Библия, мифологические и художественные тексты), и такие прецедентные высказывания (пословицы), которые сами могут считаться прецедентными текстами, то есть некими эталонами в языковом сознании носителей определенного национального культурного кода.

Литература

1. Гудков Д. Б. Теория и практика межкультурной коммуникации. – М., 2003.
2. Красных В. В. Этнопсихолингвистика и лингвокультурология. – М.: Гнозис, 2002. – 284 с.
3. Захаренко И. В., Красных В. В., Гудков Д. Б., Багаева Д. В. Прецедентное высказывание и прецедентное имя как символы прецедентных феноменов // Язык, сознание, коммуникация. Вып. 1. – М., 1997. – С. 82-103.
4. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. – М., 1987
5. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса. – М.: Гнозис, 2004. – 326 с.
6. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура: лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. – М.: Русский язык, 1990. – 246 с.

Васік Ю. А.

РИТМОМЕТРИЧНИЙ ВИМІР ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Дослідження ритму як лінгвістичної категорії зумовлено тим фактом, що ритмічна організація дискурсу стала предметом багатьох різновекторних наукових пошуків в мовознавстві, лінгвопсихології, культурології, мистецтвознавстві, які віддзеркалюють специфіку сучасної наукової парадигми. Як багатоаспектне поняття мовленнєвий ритм, що визначає адресантко-адресатну конфігурацію жанрових моделей дискурсу, відбиває глибину членування мовного цілого та ступінь взаємозв'язку різнорівневих функціонально вагомих одиниць.

Дослідження механізму реалізації політичної риторики спонукає, насамперед, до вивчення особливостей функціонування політичної промови як значущого соціально пріоритетного жанру, заглибленого в певну семіотичну сферу, що віддзеркалює різні способи концептуалізації дійсності співвідношенням сталості та мінливості, закономірно відтворюючи ритм просторово-часового континууму.

Феномен ритму залучає увагу дослідників різних напрямів, зокрема в художньому прозовому дискурсі проблему ритму вивчала Г. В. Бишук, в політичному дискурсі В. В. Даніліна, ритмічну структуру навчального тексту досліджувала Н. В. Рибіна. Також існує низка робіт присвячених розробці теорії політичного дискурсу, серед них можна виділити фундаментальні роботи А. Д. Бєлової, Г. Л. Жуковець, К. С. Серажим. Але в зазначених працях недостатньо висвітлена роль просодії в реалізації риторичного потенціалу політичної промови, що потребує детального висвітлення в сучасному мовознавстві. Тому метою даної статті є висвітлення ритмометричних особливостей політичної промови, які є невід'ємними складовими ритмо-просодичної моделі риторично ефективного політичного дискурсу.

Мета даної статті передбачає розв'язання таких завдань:

1) розкрити особливості співвідношення ритму і метра;

2) встановити основні метричні моделі політичних промов;

3) враховуючи комунікативно-прагматичний потенціал синтагм, охарактеризувати метричний характер їхньої сполучуваності.

Матеріалом дослідження слугували промови сучасних політиків Великої Британії.

На думку Г. М. Гумовської, вивчення ритмічної структури тексту доцільно починати з ритмо-утворювальних властивостей усного мовлення й найбільш наближеного до нього прозаїчного висловлення, що дозволяє простежити шлях утворення мовленнєвого контексту: від довербального стану думки – до розкриття ритмічної організації мовлення [2, с. 48].

Ритм прозаїчного тексту, на думку В. В. Потапова, розглядається з позицій внутрішньо організованої ієрархічної структури, де базовий рівень в ієрархії членування мовлення (рівень складового ритму) безпосередньо корелює з рівнем синтагматичного й фразового ритму, який, у свою чергу, співвідноситься з лексико-семантичними

й синтаксичними особливостями мови. «Ритмічний компонент, – пише у зв'язку з цим дослідник, – органічно вплетений в інтонаційну тканину мовленнєвого висловлення. Усі рівні тісно взаємозв'язані, взаємозалежні й утворюють цілісну ритмічну структуру» [5, с. 84].

Базовим рівнем в ієрархії членування мовлення є складовий ритм, що створює так звану ритмічну матрицю комунікативного тембру. Комунікативний тембр дискурсу – це, насамперед, синтез варіювання та взаємодії найважливіших компонентів просодичного ритму, що зумовлює адекватність реалізації комунікативного задуму [6, с. 80].

А. М. Антипова довела, що всі одиниці ритму є й одиницями змісту, бо, впорядковуючи текст ритмічно, вони організують його й у плані семантики, що й визнає тісну взаємодію ритмічної будови й змісту [1, с. 87]. Як відомо, склад – це базова одиниця мовлення, що реалізується в структурі ритму, і його співвідношення із планом змісту також відбувається у площині чергування й повторюваності мовних одиниць з різною ранговою специфікою.

Акцентно-складовий аналіз політичної промови засвідчує, що, незважаючи на вдавану різноманітність акцентної будови синтагми (кількість наголошених складів), так само як і її кількісного складового набору, можна побачити певну закономірність. За нашими спостереженнями, слухова ритмічна гармонія ґрунтується на заданій схемі чергування наголошених і ненаголошених складів. Загальне число ненаголошених складів у середньому в 2,2 рази перевищує кількість наголошених складів. На думку А. М. Антипової, через таке кількісне співвідношення наголошених і ненаголошених складів проглядається тенденція до досить чіткого врегулювання числа наголошених і ненаголошених складів у синтагмі. Таким чином, англійський наративний наголос виявляється схожим до наголосу віршованого, який віддзеркалює ідентичне співвідношення наголошених і ненаголошених складів – 1:2, 2. [1, с. 54]. Такі показники наводять на думку про те, що політичний дискурс є зразком ритмічної організації, регулярності одного й того явища, що сприяє більш ефективному впливу на слухача та розкриттю смислу, закладеного в дискурсі.

Кількість наголошених складів у синтагмі коливається від одного до семи, але більш ретельний аналіз показав, що обсяг переважної більшості синтагм (98%) коливається в межах від одного до п'яти наголошених слів. Найбільш частотними (49%) виявилися синтагми, що містять два-три наголошених слова, що, нашу думку, створює певну ритміко-мелодичну картину цього дискурсу.

Поряд із цим, наші спостереження показують певний повтор однотипних метричних утворень. Вивчення особливостей угруповання наголошених і ненаголошених складів дозволяє встановити певну впорядкованість, що має за основу дотримання інваріантної міри. Метр у широкому розумінні є своєрідний акцентний код і певним чином регулює процес смислосприйняття. Характерна різниця між ритмом та метром полягає в тому, що метр є рядком перериваним, а ритм – безупинним: метричний хід – ритмічна безперервність. Ритмометрична матриця налаштовує слухача на сприйняття тексту, гармонізує ритми адресата та адресанта [4, с. 12].

Щодо дискурсу, то йому не притаманний чіткий принцип метру, але в ньому (дискурсі) є деякі норми інваріантності повтору, ізометричності, що впорядковує стрижні смислосприйняття, виступає як найважливіший засіб впливу. Метрична система, мінімально реалізуючись у дискурсі, є опорним пунктом для нашого сприйняття, яке будує уявну сітку-норму повторів [6, с. 83]. Таким чином, у дискурсі виникає впорядкованість, що має в основі дотримання інваріантної, тотожної самій собі міри.

Метр як закономірність ритму розчленовує та інтегрує сприйняття. Він виступає як засіб кореляції між враженням, отриманим у момент мовлення, та «проекцією» його на майбутнє, тобто організацією очікування. Одна з функцій ритму – «закріплення того, що повинно бути виявлено» [2, с. 26]. Таким чином, ритм стає композиційним засобом, за допомогою якого здійснюється емоційно-смислове зіставлення й підвищується семантична місткість дискурсу.

Статистичні показники наведеної діаграми (рис. 1) свідчать про наявність інваріантних метричних угруповань. Наголос на першому складі двоскладових слів утворює хореїчні метричні послідовності, а наголос на другому складі – послідовності ямбічні. У досліджуваних політичних промовах більше половини (56%) усіх слів знаходяться під наголосом. З них 19% слів – односкладових, біля 24% – двоскладових хореїчних, 29% трьохскладових і лише 9% двоскладових ямбічних слів. Односкладові наголошені слова утворюють ті чи інші ритмічні єдності залежно від характеру примикання до нього іншого слова. 56% трьохскладових слів (тобто 24% від усіх наголошених слів тексту) мають дактилічну структуру. Отже, метричний вимір політичної промови складається переважно з дактилічного та хореїчного типу угруповань, що підтверджується дослідженням І. М. Магідової, яка доводить у своїй докторській дисертації [3], що специфічний характер англійського ритму створюється домінуванням хорея та дактиля, чим пояснюється ефект «повільності» (smoothness) англійського мовлення. Причому довжина інтеракцентного інтервалу в синтагмі може бути скільки завгодно великою, сильні стопи всеодно будуть сприйматися на слух як схожі, співвідносні за метричним типом, що й створює певну ізохронність, яку, на нашу думку, можна назвати ізометричністю.

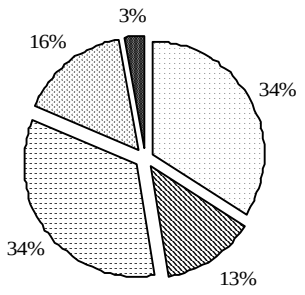

Рис. 1. **Метричні моделі синтагм політичної промови**

Умовні позначення: 1 – дактиль, 2 – ямб, 3 – хорей, 4 – амфібрахій, 5 – анапест.

Угруповання складів в метричні фігури створює акцентний рельєф, що корелює з релевантними в логіко-смисловому відношенні зонами інформаційного простору дискурсу [6, с. 83]. Разом з цим слід зазначити, що беручи до уваги семантичне навантаження синтагм, ми дійшли висновку, що домінувальним синтагмам властива так звана «компактність»метричних сполучуваностей. Наприклад:

а) домінувальні синтагми:

~ they *fear the *possi*bility of *weapons of *mass dest*ruction
_ _ ’ _ ¦ _ ’ _ ¦ ’ _ _ ¦ _ _ ’ _ ¦ _ _ ’ ¦ _ _ ’ _ (амфібрахій + хорей + дактиль + амфібрахій + ямб + амфібрахій)

~ *fear the *malice
_ ’ _ ¦ _ ’ _ (хорей + хорей)

~ and *menace of *inter*national *terrorism
_ _ ’ _ ¦ _ _ ’ _ ¦ ’ _ _ ¦ _ ’ _ _ (амфібрахій + амфібрахій + дактиль + дактиль)

~ *weapons of *mass dest*ruction
_ ’ _ ¦ _ _ ’ ¦ _ _ ’ _ (хорей + ямб + амфібрахій)

~ also as *inter*national *terrorism
_ _ _ ’ _ ¦ ’ _ _ ¦ _ ’ _ _ (дактиль + амфібрахій + амфібрахій)

~ *North A*merica
_ ’ _ ¦ _ ’ _ _ (хорей + дактиль)

Складовий ланцюжок рецесивних синтагм має дещо дифузний характер, що відтворює ступінь комунікативного навантаження й відповідну синтагматичну акцентуацію:

б) рецесивні синтагми:

~ in a *world there are so many *points
_ _ _ ’ ¦ _ _ _ _ _ _ ’ (анапест + ямб)

~ *what it *shows I think is that *sometimes that the art of *statesmanship is *not
_ ’ _ ¦ ’ _ ’ _ _ ¦ _ _ _ ’ _ ¦ _ _ _ _ _ ’ _ _ _ _ ’ (хорей + дактиль)

~ from the *Balkans through Afg*hanistan
_ _ _ ’ _ _ _ _ ’ _ _ (анапест + дактиль)

~ *dim the *memory of what *happened on the *eleventh of Sep*tember
_ ’ _ ¦ ’ _ _ _ _ _ ’ _ _ _ _ ’ _ _ _ _ _ ’ _ (хорей + амфібрахій + хорей+ дактиль + дактиль)

(Speech by UK Prime Minister Tony Blair at the Meeting of the NATO-Russia Council, Rome, Italy [28/06/2002]).

Ці особливості ритмометрики підкреслюють жанровий темпоритм смислового розгортання дискурсу.

Таким чином, результати дослідження дають підстави для висновку, що політичний дискурс має, зокрема, певний ритмометричний вимір, який відповідає ступеню експресивності жанру та висвітлює специфіку його логіко-смислового квантування. Отже, спостерігається специфічний акцентний рельєф, що корелює з комунікативно релевантними зонами інформаційного простору цього жанру, а існуюча ритмометрична схема сигналізує складну міжрівневу ієрархічну впорядкованість, яка прогнозує ефективну риторичну модель спілкування.

У подальшому дослідженні вважаємо доцільним детальне вивчення функціонування просодичних підсистем (тональної, динамічної та часової) в аспекті риторичної орієнтованості, а саме виявлення риторичного на фонетичному (просодичному) рівні. Виділені в результаті аналізу просодичні способи реалізації риторичної орієнтованості дозволять надалі порушити питання про просодичну складову риторичної функції мовлення, так і про специфічну функцію просодії у контексті неориторичного підходу щодо мовленнєвої комунікації.

Джерела та література

1. Антипова А. М. Ритмическая система английской речи. – М.: Высшая школа, 1984. – 119 с.
2. Гумовская Г. Н. Ритм как фактор выразительности художественного текста: Дис. … д-ра филол. наук: 10.02.04. – М., 2000. – 352 с.
3. Магидова И. М. Теория и практика прагмалингвистического регистра английской речи: Автореф. дис. ... д-ра филол. наук: 10.02.04 / Моск. гос. ун-т. – М., 1989. – 36 с.
4. Москальчук Г. Г. Структура текста как синергетический процесс. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 296 с.
5. Потапов В. В. Динамика и статика речевого ритма. Сравнительное исследование на материале славянских и германских языков. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 344 с.
6. Штакина Л. А. Ритмическая многогранность как индикатор коммуникативного тембра дискурса //Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия: Филология. – Симферополь: Изд-во ТНУ, 2006. – Т.19 (58), № 4. – С. 80-84.

Василенко Д. В.

РЕВОЛЮЦІЯ У ВІЙСЬКОВІЙ СПРАВІ ТА РОЗВИТОК ВІЙСЬКОВОГО ЛЕКСИКОНА СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кінець XX – початок XXI століття позначились у США революцією у військовій справі (РВС) *«Revolution in Military Affairs» (RMA)*, яка виявляється у створенні воєнно-технологічних і організаційно-управлінських передумов переходу до ведення війни нового покоління. Як зазначає Е. Маршалл, директор управління оцінок Міністерства оборони США, «революція у військовій справі є значною зміною природи війни, зумовлене застосуванням новітніх технологій, які у поєднанні з інноваціями у військовій доктрині, оперативних та управлінських концепціях, фундаментально змінюють характер і способи ведення військових операцій»[1, с. 1].

РВС стала одним із чинників, який зумовив певні семантичні і словотворчі процеси у сфері англомовного військового лексикона, що потребують спеціального соціолінгвістичного аналізу. *Об'єктом нашого дослідження* є процес розвитку військової термінологічної лексики кінця XX – початку XXI століття. *Предметом дослідження* є соціальні чинники, пов'язані з РВС, що зумовлюють виникнення лінгвальних інновацій військової сфери. *Матеріалом* слугують військові неологізми-терміни, зафіксовані словником Р. Бауера [2] та ЗМІ. *Мета*